IGAZSÁG ÉS ÉLET
Folyóirat a lelkipásztori és nevelői munka számára
Lectio continua – Bibliaolvasó kalauz alapján

2011. SZEPTEMBER 27. KEDD

JEREMIÁS PRÓFÉTA KÖNYVE 23,1–22

SZÉNÁSI JONATHAN SÁNDOR

A hűtlen pásztorok és az eljövendő király

[23,1]Jaj a pásztoroknak, akik veszni hagyják és elszélesztik legelőm nyáját! - így szól az Úr. [23,2]Azért ezt mondja az Úr, Izráel Istene a pásztorokról, akik népemet pásztorolják: Ti hagytátok, hogy elszéledjen és szétszóródjon a nyájam, nem vigyáztatok rá. De én számon kérem tőletek gaztetteiteket - így szól az Úr. [23,3]Összegyűjtöm nyájam maradékát minden országból, ahová szétszórtam őket, és visszaterelem legelőjükre, ahol szaporodni és sokasodni fognak. [23,4]Olyan pásztorokat is adok melléjük, akik jól pásztorolják őket. Nem kell többé félniük és rettegniük, számba sem kell venni őket - így szól az Úr. [23,5]Eljön majd az idő - így szól az Úr -, amikor igaz sarjat támasztok Dávidnak, olyan királyt, aki bölcsen uralkodik, jog és igazság szerint jár el az országban. [23,6]Az ő idejében szabad lesz Júda, Izráel is biztonságban él, és így fogják nevezni: Az Úr a mi igazságunk! [23,7]Eljön majd az idő - így szól az Úr -, amikor nem azt mondják többé, hogy él az Úr, aki fölhozta Izráel fiait Egyiptom földjéről, [23,8]hanem azt, hogy él az Úr, aki fölhozta, hazahozta Izráel házának utódait észak földjéről és mindazokból az országokból, amelyekbe szétszórta őket; és a maguk földjén fognak lakni

Harc a hamis próféták ellen

[23,9]A prófétákról: Összetört a szívem, reszket minden csontom. Olyan vagyok, mint a részeg és mint a bortól elázott ember, ha az Úrra és szent igéjére gondolok. [23,10]Mert tele van az ország házasságtörőkkel, átkozódás miatt hervadozik az ország, szárazak a puszta legelői. Rosszra igyekeznek, hatalmukkal visszaélnek. [23,11]Próféta és pap egyaránt elvetemült, még házamban is megtalálom gonoszságukat - így szól az Úr. [23,12]Ezért síkossá válik útjuk, a homályban elcsúsznak és elesnek rajta, mert veszedelmet hozok rájuk, büntetésük esztendejét! - így szól az Úr. [23,13]Samária prófétáinál botrányos dolgot látok: a Baal nevében prófétálnak, és félrevezetik népemet, Izráelt. [23,14]Jeruzsálem prófétáinál borzasztó dolgokat látok: házasságtörők, hazugságban élnek, bátorítják a gonosztevőket, ezért senki sem tér meg gonoszságából. Olyanok előttem mindnyájan, mint Sodoma, lakói pedig, mint Gomora. [23,15]Így szól tehát a Seregek Ura a próféták ellen: Ürömmel etetem meg őket, és méreggel itatom meg őket, mert Jeruzsálem prófétái terjesztik az elvetemültséget az egész országban. [23,16]Ezt mondja a Seregek Ura: Ne hallgassatok a nektek prófétáló próféták beszédére; bolonddá tesznek benneteket! Saját szívük látomását hirdetik, nem azt, amit az Úr adott. [23,17]Váltig mondják azoknak, akik megvetik az Úr igéjét: Békességetek lesz! És ezt mondják minden megátalkodott szívű embernek: Nem jön rátok veszedelem! [23,18]Mert ki volt oly közel az Úrhoz, hogy látta volna őt, és hallotta volna igéjét? Ki figyelt igéjére, és ki hallgatta engedelmesen? [23,19]Íme, az Úr forgószele, lángoló haragja árad, mint kavargó szélvész kavarog a bűnösök feje fölött. [23,20]Nem szűnik meg az Úr haragja, amíg el nem végzi, és meg nem valósítja szíve szándékait. Az utolsó időben fogjátok fel ennek értelmét. [23,21]Nem küldtem ezeket a prófétákat, mégis úgy igyekeztek; nem szóltam hozzájuk, mégis prófétáltak. [23,22]Ha közel álltak volna hozzám, akkor az én igéimet hirdették volna népemnek, megtérítették volna őket gonosz útjukról és gaztetteikből.

Amit a textusról tudni kell:

- **exegetikai megjegyzések**
- **teológiai összefüggések feltárása**

A pásztorok (רעים) a nép vezetői: a király, a főemberek, a papok és a próféták. A nyáj (צאן) pedig Isten népe, amelyet a pásztorokra bízott.

A „veszni hagyják” (מאבדים) igazából *elveszítik,* azaz nem csak elkóborol és elveszik (אבד) a nyáj-

ból egy-egy bárány, a pásztorok nemtörődömsége miatt, de adott esetben szándékosan okozzák bárányok vesztét.[1]

A pásztor, ha egyben akarja tartani a nyáját, csak a nyáj tempójában haladhat. Ha a saját dolga fontosabb a nyájnál, és ezért a magának kívánatos tempóban halad, „elszéleszti" (ומפיצים) a nyájat: nem tudnak vele lépést tartani, lemaradoznak, elszélednek és szétszóródnak.

A „ti hagytátok" túl enyhe interpretálás. Az eredeti szöveg határozottan azt mondja: אתם הפצתם – *ti szélesztettétek el,* és ti [2]ותדיחום – *űztétek el őket.* A nép vezetőinek azt olvassa a fejére, hogy a galut (fogságra vitel) és a diaspóra, amit a népnek el kell szenvednie, a „pásztorok" bűneinek a következménye.

A „nem vigyáztatok rá" (פקדתם) szó szerint *nem tartottátok számon.* Ha valakit számon tartunk, annak figyelünk a meglétére, hogylétére, stb. Ha gondja van, megpróbálunk segíteni. Ha vele van gond, megpróbáljuk „helyre tenni", még mielőtt baja lenne belőle.

A „de én számon kérem tőletek" (הנני פוקד עליכם) épp ezt az utolsó mozzanatot fordítja vissza a pásztorok fejére.

Az „összegyűjtöm" (ואני אקבץ) Isten nagy ígérete arra, hogy a szétszóratás nem végleges, mert össze fogja gyűjteni „Izrael elszéledt juhait". Ugyanakkor az is nyilvánvalóvá válik, hogy a nép „nem kenhet mindent" a vezetőire. Az ÚR onnan fogja összegyűjteni őket, ahova Ő (הדחתי אותם) űzte szét őket. (A nép és a vezetők viszonya a bűn vonatkozásában tipikusan a „könnyű Katát táncba vinni…".)

A pásztorok az összegyűjtés után már a *szívem szerint való* ([3]רעים כלבי) pásztorok lesznek.

„Igaz sarjat támasztok Dávidnak", azaz eljön majd a Dávid házából való király, aki bölcsen és igazságosan fog uralkodni.

A „szabad lesz Júda" (תושע) pontosabban *megszabadul Júda*[4]. A szabadság és a megszabadulás között jól érzékelhető különbség van.

Az „és így fogják nevezni: az ÚR a mi igazságunk" (ה' צדקנו) valószínűleg[5] szójáték Cidkijáhu nevével: míg a „trón-váramányos" Cidkijáhu király csak a maga „megigazulását" keresi, az eljövendő igazi király majd az egész népét.

A 7–8. vers egy érdekes próféciát tartalmaz. Sajátos élmény volt a számomra, jó húsz éve, a szovjet alija (Izraelbe való hazatelepülés) idején Jeruzsálemben egy olyan Hagadát kézbe venni, amely ezzel a két verssel kezdődött, és az egész eredetileg Egyiptomra vonatkozó szöveg a Szovjetunióra volt átírva. Természetesen a fáraónak Gorbacsov-feje volt…

A „prófétáknak" (לנביאים) egyik olvasat szerint a következő beszéd főcíme,[6] vagyis innét fogva a prófétákra vonatkozik, amit Jeremiás mond. A másik olvasat szerint a 9. vers Jeremiás önvallomása[7], mielőtt (a 10. verstől) elkezdi beszédét: *A próféták miatt tört össze szívem*…

A „házasságtörőkkel" túl enyhe kifejezés, hiszen „az egyszerű félrelépés" נואפים lenne, kal-ban. A מנאפים viszont piél-ben van, vagyis „intenzív tevékenységet" mond el, ami szolidan is *bujálkodásnak* fordítható[8].

---

[1] Zakariás (11,16) írja le döbbenetesen a hamis pásztorokat, akik eltördelik az egészséges, szép húsú bárányok körmeit, hogy kicsit később levághassák őket. A számadáskor aztán megmutatják a törött, vértől felpüffedt lábat, és „kármentésnek" minősítik a lopást.
[2] A נדח hifil imperfectuma.
[3] Jer 3,15
[4] Károli helyesen fordítja.
[5] ספר ירמיה . מפורש על ידי א. ש. הרטום, "יבנה" תל אביב 1960
[6] ספר ירמיה . מפורש על ידי א. ש. הרטום, "יבנה" תל אביב 1960 - és így értelmezi a Biblia magyarázó jegyzetekkel, Budapest, 1996.
[7] Így magyarázza Rasi (1817 – ווין ספר ירמיה עם פירוש רש"י), és ebben az értelemben fordítja Károli is.
[8] Eliezer Grosz-Elijahu Jesurun: Héber-magyar szótár, Tel Aviv 1957.

A „hatalmukkal visszaélnek”[9] az וגבורתם לא כן egyik feloldási próbálkozása. A גבורה - *„felülkerekedés”* a גבר – *felül kerekedik, erőt vesz* szóból származik, ezért jelenthet hatalmat és hősiességet is. Így lehetséges feloldási próbálkozás a *tisztességtelen eszközökkel emelkedtek magasra*[10], és a *hősiességük csak „duma”*[11] is.

Az „elvetemült” pontosabban *erkölcsileg megromlott*at jelent.

A „büntetésük esztendejét” (שנת פקודתם) pontosabban *számonkérésük*-, mondhatni *elszámoltatásuk esztendejét.*

A próféták főbűne, hogy a népet nem bűnbánatra és megtérésre hívták, hanem megnyugtatták bűneikben.

[9] „hatalmukat haszonszerzésre használják” értelemben magyarázza Hartom is. ספר ירמיה . מפורש על ידי א. ש. הרטום, "יבנה" תל אביב 1960

[10] Ne feledjük, hogy itt nem gazdasági és politikai szereplőkről, hanem a hamis prófétákról van szó, akik az ÚR üzenete helyett azt mondják, amit az előbbiek hallani szeretnének.

[11] Nem csak az ÚR üzenetével kapcsolatban hazudnak, hanem saját „hősies szerepükről” is.

Nem a nyáj van érted, hanem te vagy a nyájért!

A konfirmációi könyvünk[12] 30. kérdés-felelete így szól:
Hányféleképpen vétkezhetsz Isten és a felebarát ellen?
Négyféleképpen: gondolattal, szóval, cselekedettel és mulasztással.
A felolvasott részben mind a négyet megtaláljuk.

Ami a számunkra legfélelmetesebb, hogy mindezeket az ÚR a pásztorokon kéri számon, személy szerint megszólítva a papokat és a prófétákat.

Megítéli gondolataikat, „szívük látomását” (16. vers). A Bibliában az ember „a szívében beszél”, amikor gondolkodik:

Már Ábrahám „a szívében beszél” (ויאמר בלבו), amikor kételkedik Isten hatalmában. (1Móz 17,17) Ézsau „a szívében beszél” (ויאמר עשיו בלבו), amikor elhatározza Jákób megölését. (1Móz 27,41) Jeroboám „a szívében beszél” (ויאמר ירבעם בלבו), amikor elhatározza a bálványállítást. (1Kir 12,26) A bolond „a szívében mondja” (אמר נבל בלבו), hogy nincs Isten – tehát az ítéletétől sem kell tartani! (Zsolt 14,1)És Jézus is azt mondja, hogy az ember szívéből származnak a gonosz gondolatok. (Mk 7,21–22) *Megítéli szavaikat*, amikor fejükre olvassa, hogy „hazugságban élnek és bátorítják a gonosztevőket” (14. vers). Ahelyett, hogy bűnbánatra és megtérésre hívnák az embereket, megnyugtatják őket, hogy minden jó így, nem lesz ítélet, nem lesz büntetés. Ma is hányan próbálják megnyugtatni az embereket, hogy a házasságtörés, a paráznaság, a homoszexualitás, stb. nem bűn, csak az ember természetes ösztöneinek való engedelmesség. (Van, aki még azt is hozzá teszi, hogy sokkal kiegyensúlyozottabb lesz általa, mint ha elnyomja magában…) A lopás és a csalás „átlényegül” ügyességgé, vagy élelmességgé. Végül eljuthatunk –Isten szeretetére hivatkozva– az Allversöhnung tanításáig.[13]

Megítéli cselekedeteiket, amelyek gyakran nem csak Isten Igéjével nincsenek összhangban, de saját szavaikkal sem. Jeremiás korának papjai beszéltek istenfélelemről, erkölcsről, tiszta és egyenes beszédről, tisztességről, és Jeremiás mégis Isten iránti nemtörődömséget, paráznaságot, hamis esküt és tisztességtelenséget olvas a fejükre összetört szívvel és beleremegő csontokkal.

Végül megítéli mulasztásaikat, hogy nem törődtek Istentől kapott feladatukkal, hogy pásztorolják a népet. Minden fontos volt a számukra, ami gazdagodást, előbbre jutást, vagy élvezetet jelentett a számukra, de a nyájjal nem törődtek. Nem vették fel a nyáj tempóját, hogy egyben tudják tartani, és gondozni tudják őket, hanem mentek a maguk kedve szerinti tempóban, nem törődve vele, hogy a nyáj lemaradozik, eltéved, elkallódik.

Isten most bennünket, lelkipásztorokat szólít meg:
Hogyan gondolkozol Istenről, az Ő Igéjéről és az Ő ígéreteiről? Lehet, hogy azt gondolod, hogy ez nem számít, a lényeg az, hogy amit elmondasz, (vagy csak felolvasol?) az jól megszerkesztett beszéd legyen. De jó, ha tudod, hogy a gyülekezet, a nyáj érzi, hogy amit kimondasz, az a szívedből jön, vagy csak egy predikációs kötetből olvastad, esetleg –ami fiatalabb lelkészeknél egyre nagyobb divat– az internetről töltötted le. És, mivel „a szív teljességéből szól a száj”, egy váratlan kérdésnél óhatatlanul el is árulod magad.

Mit mondasz konkrét kérdésekben?[14] Amikor valaki elsírja, hogy –micsoda szégyen– a lánya teherbe esett. Ugye valóban az lesz a legjobb, ha elkapartatják, még mielőtt kiderülne? Amikor valaki elmondja, hogy másnap mennek elkapartatni a nem kívánt terhességet, mert a meglevő (egy szem) gyereknek „nem tudnak mindent megadni”, ha ez a „nem kívánt” is megszületik? (Esetleg még arra is megkér, hogy imádkozz a kaparás ideje alatt, hogy jól sikerüljön, és ne legyen belőle baja az

[12] „Megtaláltuk a Messiást!” – református konfirmációi olvasókönyv, Budapest, Kálvin Kiadó.
[13] Szabó Levente (akkor) pákozdi lelkipásztornak ismertetőt kellett volna tartania, de mivel ő volt az utolsó előadó többen rászóltak, hogy nagyon rövid legyen, mert sietnének haza. Erre ő egy mondatba így foglalta össze: „Az Allversöhnung tanítása szerint Isten szeretetéből végül mindenki üdvözül, még az ördög is, csak a karizmatikusok nem.”
[14] Itt szándékosan a legrázósabb kérdésekből szedtem csokorba. Vannak ennél enyhébbek is…

asszonynak?) Amikor valaki elmondja, hogy ő azért nem házasodott meg eddig, mert „annyi szabad partner" van, akikkel „el lehet tölteni az időt", hogy minek kéne egy valakivel összekötnie az életét? Vagy ezért, mert a saját neméhez vonzódik? – Mindezt fokozza, ha az illető „komoly egyházfenntartó". Vajon Isten Igéje szerint válaszolsz, vagy azt mondod, amit hallani szeretne?

Mit teszel a gyülekezetedben, a gyülekezetedért? A gyülekezet csak munkahelyed, ahol munkaidőd van, (vagy még az sem, csak egy biztos parókia, ahonnan intézheted más irányú dolgaid?) vagy Istentől rád bízott nyáj, akikért felelősséggel tartozol?

Mit mulasztottál, amit Isten számon kérhet rajtad? Hány alkalommal mondtad gyászolóknak, hogy „pedig most akartam meglátogatni"? Hányszor vetted észre a hittanosod zavart viselkedéséből, hogy otthon zavarok vannak a családban? (És hányszor tudtad rászánni magad, hogy el is menj hozzájuk?)

Te vagy a nyájért? Vagy a nyáj van érted…